

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний вищий навчальний заклад
«Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури»

Ю. В. Орловська, О. О. Кахович

**ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
НА СИСТЕМУ ПУБЛІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ
В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ
ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА**

Монографія

Київ
Видавництво Ліра-К
2022

УДК 352/354.07/.08:[316.32:004](477)(02)
О-66

*Рекомендовано до друку Вченою Радою
ДВНЗ «Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури»
(протокол №7 від 28 грудня 2021 року)*

Рецензенти:

А.М. Пугач – доктор наук з державного управління, професор, декан інженерно-технологічного факультету Дніпровського державного аграрно-економічного університету

Ю.В. Чириченко – доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин, регіональних студій та туризму Університету митної справи та фінансів

Орловська Ю.В., Кахович О.О.

О-66 Вплив глобалізації на систему публічного управління в умовах становлення цифрового суспільства: монографія.
Київ : Видавництво Ліра-К, 2022. 150 с.
ISBN 978-617-520-298-2

У монографії досліджено питання сутності, принципів цифрової економіки та проблем її законодавчого забезпечення; досліджено розвиток міжнародного співробітництва у сфері інформатизації; визначено вплив глобальних тенденцій цифровізації на розвиток публічного управління; проведено оцінку стану розвитку інформаційного суспільства та інформатизації в Україні; проаналізовано розвиток світової цифрової економіки та розвиток зовнішньої торгівлі України ІТ послугами; розроблено напрями цифрового розвитку; проведено оцінку процесів гармонізації із Digital Agenda та Digital Single Market ЄС; розроблено модель системи публічного управління в умовах цифровізації; проаналізовано розвиток системи електронного урядування в Україні.

Рекомендовано для студентів, аспірантів, науковців, усіх хто цікавиться проблемами публічного управління.

УДК 352/354.07/.08:[316.32:004](477)(02)

ISBN 978-617-520-298-2

© Орловська Ю.В., Кахович О.О., 2022
© Видавництво Ліра-К, 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ	
1.1. Цифрова економіка: сутність, принципи та проблеми законодавчого забезпечення.....	7
1.2. Розвиток міжнародного співробітництва у сфері інформатизації	15
1.3. Вплив глобальних тенденцій цифровізації на розвиток публічного управління.....	21
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СТАНОВЛЕННЯ ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ ТА СВІТІ	
2.1. Стан розвитку інформаційного суспільства та інформатизації в Україні.....	29
2.2. Розвиток світової цифрової економіки.....	40
2.3. Аналіз розвитку зовнішньої торгівлі України ІТ послугами	53
РОЗДІЛ 3 РОЗВИТОК СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА СТАНОВЛЕННЯ ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА	
3.1. Розробка напрямів цифрового розвитку.....	63
3.2. Гармонізація із Digital Agenda та Digital Single Market ЄС	76
3.3. Модель публічного управління в умовах глобалізації та становлення цифрової економіки.....	83
РОЗДІЛ 4. РОЗВИТОК СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	
4.1. Сутність, принципи та напрями розвитку електронного урядування	90
4.2. Механізми розвитку е-урядування.....	103
4.3. Сучасний стан та перспективи удосконалення механізму розвитку е-урядування.....	114
ВИСНОВКИ	130
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	138
ДОДАТОК	148

ВСТУП

Постійно збільшувана економічна залежність країн світу і, як наслідок, збільшення обсягу та різноманітності міжнародного переміщення товарів та послуг, збільшення потоків капіталу, нарощування обсягів та швидкості розповсюдження технологій, розвиток міжнародного поділу праці, розширення економічних відносин між країнами, економічними угрупованнями та організаціями, інтернаціоналізації фінансово-економічних зв'язків, збільшення відкритості національних економік, їх взаємодоповнення та зближення, розвиток та укріплення регіональних структур свідчить про посилення глобальних трансформаційних процесів, що впливає на всі сфери суспільного життя.

Постіндустріальний етап розвитку глобальної економіки, зміна укладу господарювання та соціуму здійснюється під впливом довгострокових та масштабних процесів. Такі глобальні напрями характеризуються, насамперед, глобальним довгостроковим характером, вагомим впливом на вектори розвитку національних економік та середовища публічного управління. Найбільш суттєвим визначається вплив цифровізації. Дана глобальна тенденція здійснює значний вплив на практично усі сфери суспільного життя, і, безперечно, на систему публічного управління. Економічна, соціальна, політична, культурна глобалізація зумовлює перехід до нового технологічного устрою і настання четвертої промислової революції, так званої індустрії 4.0.

Розвиток світової цифрової економіки лежить у полі зору багатьох вітчизняних та іноземних дослідників, зокрема, Орловської Ю.В., Краус Н.М., Голобородько О.П., Пуцентейло П.Р., Гуменюк О.О., Подольчак Н.Ю., Білик О.І., Тимошенко Н.Ю., Дубової Д.В., Михневич С. І., Скоробогатової Н. Є., Матвейчук Л. О., Січкаренко К.О. та багатьох інших. Проблеми та тенденції глобалізаційних процесів та їх вплив на сучасні держави вивчають Іноземцев В. Л., Кухтик С.В., Куцик П. О., Ковтун О. І., Башнянин Г. І., Фейгін Г.Ф., Алієв М.А., Гвоздь В., Герман Л.Т., Григор О. О., Шейко І. А., Прозоров Ю. та ін. Питання публічного управління в трансформаційних глобалізаційних умовах досліджують Федулова Л.І., Петрое О.М., Ковбасюк Ю.В.,

Шаров Ю.П., Войтович Р.В., Солоха М.Т., Соломатіна Е.Д., Шабуцька Н.В., Берназюк О., Чальцева О.М., Рагімов Ф.В., Баштанник В. В. та інші.

Науковці приділяють багато уваги теоретичному аспекту розвитку цифрової економіки, крім того, досліджують механізми розвитку цифрової економіки у національних умовах, вивчають можливості для регулювання розвитку цифрового суспільства на державному та міждержавному рівнях.

Вивчаючи особливості нового технологічного устрою, дослідники наголошують на інноваційному аспекті розвитку цифрової економіки. Визначають її, як інноваційну динамічну економіку, що базується на активній інноваційній діяльності та застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій практично в кожній галузі економіки та житті суспільства, що сприяє досягненню конкурентоспроможності різних економічних систем та підвищенню рівня добробуту населення.

На таких етапах цивілізаційного розвитку рівновага порушується, тому знову виникає необхідність визначити співвідношення сил між суспільством, бізнесом та державою. Динамічність розвитку цифрової економіки зумовлює актуальність вивчення її особливостей для забезпечення раціонального публічного управління.

Нівелювати несприятливі наслідки глобалізації та бути готовою до загроз, які акумулюються нею, буде здатна держава, яка буде застосовувати систему прогнозування та буде спроможною реалізувати геополітичну стратегію розвитку.

Поява та загострення криз в економічних системах світу свідчать про спроможність систем публічного управління виявляти, здійснювати контроль та регулювати виклики глобалізації для забезпечення сталого розвитку суспільства. Це вимагає здійснювати пошук нових ідей, які актуалізуватимуть існуючі моделі управління та викликатимуть появу нових. Важливим є завдання розробки нових підходів до створення ефективної моделі сталого розвитку держави в умовах трансформації системи управління, забезпечення нової ролі публічної влади, розширення її можливостей відповідати на зовнішні та внутрішні виклики.

Метою роботи є визначення впливу процесів глобалізації на систему публічного управління в умовах становлення цифрового суспільства.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- визначити сутність, принципи цифрової економіки та проблеми її законодавчого забезпечення;
- дослідити розвиток міжнародного співробітництва у сфері інформатизації;
- дослідити вплив глобальних тенденцій цифровізації на розвиток публічного управління;
- оцінити стан розвитку інформаційного суспільства та інформатизації в Україні;
- проаналізувати розвиток світової цифрової економіки;
- здійснити аналіз розвитку зовнішньої торгівлі України ІТ послугами;
- розробити напрями цифрового розвитку;
- надати оцінку процесам гармонізації із Digital Agenda та Digital Single Market ЄС;
- розробити модель публічного управління в умовах глобалізації та становлення цифрової економіки.

Об'єкт дослідження – глобальні процеси розвитку світового господарства як динамічної системи.

Предмет дослідження – теоретико-аналітичні аспекти впливу глобальних процесів розвитку цифрової економіки на систему публічного управління.

Для проведення дослідження було використано наступні методи: філософські, зокрема, діалектичний, загальнонаукові методи: аналіз, синтез, систематизацію, дедукцію, індукцію, узагальнення, емпіричні методи, а саме: спостереження, опис, порівняння, моделювання, а також теоретичні методи: формалізацію, абстрагування, системний аналіз.

У якості інформаційного забезпечення слугували нормативно-правові акти, аналітичні записки наукових установ, наукові праці вітчизняних та іноземних дослідників.

Результати дослідження можуть бути використанні при викладанні та підготовці методичного забезпечення освітніх компонент: «Публічне управління та адміністрування», «Електронне урядування», «Міжнародна економіка», а також для проведення подальших наукових розвідок.

РОЗДІЛ 1

ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

1.1. Цифрова економіка: сутність, принципи та проблеми законодавчого забезпечення

Становлення цифрової економіки в Україні здійснюється шляхом формування ринкових механізмів, зокрема попиту, формування потреб з приводу використання цифрових товарів, послуг та технологій у вітчизняних галузях промисловості, сферах функціонування суспільства та бізнесових структур для підвищення рівня їх ефективності, розвитку та конкурентоспроможності, зростання масштабів виробництва новітньої продукції та добробуту населення.

Термін «цифрова економіка» почав активно обговорюватися у наукових колах з 1994 року, у відповідь на публікацію канадського економіста Д. Тапскотта – «Digital Economy» [1, с.131-143]. Згодом цей термін поширився, вийшов за межі наукового використання завдяки американському інформатику Н. Негропonte, який вбачав ідеологію цифрової економіки у переході від обробки атомів до обробки бітів. Вчений наголошував на недоліках матеріальних товарів, до яких відносив фізичну вагу продукції, потребу в ресурсах для її виробництва, використання площ для зберігання, логістичні витрати і необхідність транспортування [1, с.131-143].

Сучасну цифрову економіку дослідники визначають як економіку, що базується на цифрових комп'ютерних технологіях. Її також називають Інтернет-економікою, новою економікою, або веб-економікою.

Деякі науковці розглядають сутність цифрової економіки у розрізі новітніх методів ІКТ. Цифрова економіка є системою методів створення, застосування та поширення ІКТ. Найперспективнішими її елементами є платформенна економіка, економіка «вільного заробітку» (gig-economy), економіка «спільного

споживання» (sharing economy) [2, с.84-89.]. Крім того, визначають цифрову економіку як модель, в якій відбувається взаємодія усіх контрагентів економічних процесів інформаційного суспільства, яка побудована на використанні ІКТ та електронних каналів зв'язку із застосуванням електронного документообігу [3, с.116-127.].

Інші науковці наголошують на зміні роботи з інформаційними ресурсами, і при цьому визначають цифрову економіку як перетворення усіх сфер національного господарства через перебудування усіх інформаційних ресурсів та даних на комп'ютерну платформу [4, с. 51-58]. Вивчаючи особливості нового технологічного устрою, дослідники наголошують на інноваційному аспекті розвитку цифрової економіки. Визначають її, як інноваційну динамічну економіку, в основі якої лежить активне впровадження інновацій та інформаційно-комунікаційних технологій до усіх видів та форм економічної діяльності і сфер функціонування суспільства, що дозволить збільшити рівень ефективності та конкурентоспроможності окремих компаній, економіки та рівня життя громадян [5, с.13-21]. Більшість дослідників наголошують на трансформації життя суспільства у зв'язку з розвитком цифрової економіки. У «Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України» цифрова економіка визначається як діяльність, для якої характерне застосування цифрових, електронних чи віртуальних, і числових, і текстових засобів виробництва [6].

Отже, цифрова економіка – це модель національної системи господарювання, заснована на використанні новітніх інформаційних технологій в усіх сферах життєдіяльності суспільства, яка має на меті забезпечення конкурентоспроможності економічних систем.

У програмному документі – «Цифрова адженда України – 2020» [7] законодавець пропонує оцінювати цифровізацію як засіб, а не як ціль. Наголошуючи при цьому, що лише при системному державному підході цифрова трансформація буде мотивувати створення відкритого інформаційного суспільства як такого, що буде стимулювати розвиток демократії в державі, збільшувати рівень продуктивності, економічного зростання, створення робочих місць, а також підвищення добробуту громадян України.

У цифровому порядку денному України визначено вісім принципів цифровізації. Дотримання цих принципів буде

провідним для створення, реалізації та користування перевагами від застосування «цифрових технологій» [7]:

1. Цифровізація України повинна бути спрямована на забезпечення для кожного члена суспільства рівних можливостей щодо доступу до послуг, інформації та знань, для надання яких застосовуються інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ). Реалізація цього принципу вимагатиме інтеграції надзвичайних зусиль політиків, публічних службовців, представників бізнесу, а також громадськості. При цьому основним фактором, який розширює доступ до глобального інформаційного суспільства є усунення бар'єрів. Завдяки прийнятому рішенням ООН з 2011 року вільний доступ до мережі Інтернет є фундаментальним правом людини.

2. Цифровізація повинна бути спрямована на забезпечення системи переваг у різних сферах повсякденного життя суспільства. Основні здобутки цифрових технологій і прикладні застосунки є засобами для досягнення цілей, що пов'язані з різними сферами життєдіяльності людини і держави, зокрема, це стосується підвищення якості суспільних послуг, наприклад, охорони здоров'я, соціального забезпечення, створення робочих місць, створення умов для розвитку підприємництва, сільського господарства, розвитку транспортної системи, системи захисту довкілля та системи управління природними ресурсами, підвищення рівня культури, вирішення проблеми подолання бідності, запобігання катастроф тощо.

3. Цифровізація визначається як механізм економічного зростання [7]. Оскільки цифрові технології стимулюють збільшення продуктивності та нарощують ефективність суспільних та виробничих процесів. Досягти приросту вдасться тоді, коли можна буде інтегрувати ініціативи, дії і програми запровадження і розвитку цифровізації у програми місцевого, регіонального та національного рівня. Основною метою цифровізації за даним принципом є перетворення наявних галузей економіки держави у цифровий формат. Отже, держава стає на шлях повномасштабної цифрової трансформації і очікуватиме перетворення наявних галузей і систем у нову цінність.

4. Цифровізація України спрямована на розвиток засобів масової інформації, креативного середовища та ринку. Відкрите інформаційне суспільство вимагає наявності різномовного різноформатного захищеного контенту, тобто контенту, який потребує ефективних умов для створення, розповсюдження та збереження,

які не допускають можливості порушення прав авторів. Такий контент, насамперед, український, який створений у відповідь на потреби місцевого, регіонального чи національного рівня буде забезпечувати культурний, соціальний та економічний розвиток держави. Цифрова трансформація держави повинна враховувати принципи свободи друку, свободи інформації, крім того, принципів плюралізму, диференціації та незалежності засобів масової інформації, служать для забезпечення життєздатності інформаційного суспільства. Для забезпечення функціонування та розвитку інформаційного суспільства необхідно досягти належного рівня свободи у пошуку, отриманні, поширенні та використанні інформації для належного перетворення її у знання.

5. Цифровізація України повинна забезпечити курс на співробітництво на регіональному, європейському та міжнародному рівні для отримання можливості інтегруватися до країн Європейського простору, проникнення на європейські і міжнародні ринки електронної комерції, електронних послуг, фінансові ринки та біржі. Цей принцип визначається одним із першочергових завдань, виконання якого забезпечить досягнення економічного зростання в Україні. Саме цифровізація покликана створити в Україні підґрунття для розвитку процесів інтеграції з європейськими та світовими економічними системами. Оскільки процеси глобалізації, окрема були викликані та розвивалися під впливом поширення інформаційно-комунікаційних технологій.

6. Шостим принципом є стандартизація, що визнається основою цифровізації України, а також є одним із ключових факторів успішної реалізації цифрової трансформації. Застосування стандартів дозволить підвищити рівень конкуренції на ринку, крім того, знизити витрати на виробництво і реалізацію продукції, забезпечуватимуть сумісність технологій, компонентів та продукції, і позитивно вплинуть на формування ВВП держави. Національні внутрішні стандарти держави не забезпечуватимуть спроможності і доступу цифрових систем на відкриті зовнішні ринки. Виключенням можуть бути внутрішні національні програми з питань безпеки і оборони, а системам електронної комерції, контрагентам біржових та фінансових ринків варто орієнтуватися на дотримання вимог міжнародних стандартів та стандартів ЄС.

7. При здійсненні цифровізації держави потрібно орієнтуватися на забезпечення достатнього рівня довіри до ІКТ, і,

відповідно, забезпечувати належний рівень безпеки використання ІКТ. Для повноцінного розвитку і забезпечення безпеки цифрової трансформації необхідно дбати про забезпечення інформаційної безпеки, кібербезпеки, надійного захисту конфіденційності персональних даних, недоторканності особистого життя, гарантії прав користувачів, що безсумнівно впливатиме на шкалу довіри користувачів до ІКТ. Національна культура користування ІКТ, забезпечення належного рівня кібербезпеки, юридичного оформлення усіх явищ трансакцій у кіберпросторі служитиме для ефективної роботи держави у боротьбі із кіберзлочинністю.

8. Процеси цифрової трансформації мають бути об'єктом безпосереднього і комплексного державного управління. Державні службовці та політики мають взяти на себе відповідальність за розробку, просування, та впровадження масштабних процесів цифровізації. Державне управління повинне зосередити увагу на усуненні перешкод на шляху до цифровізації держави, усуненні або корегуванні виявлених недоліків ринкових механізмів, підтримці добросовісної конкуренції, залученні інвестицій, розвитку цифрової інфраструктури та цифрової економіки задля досягнення національних пріоритетів. Держава буде спроможна активно здійснювати цифрову трансформацію у тому випадку, коли буде сама активно впроваджувати цифрові трансформації у своєму безпосередньому середовищі.

Для цифрової економіки базою служать інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, вони ж в цей самий час активно змінюють традиційну, фізично-аналогову систему національного господарства. Таким чином, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології за допомогою використання цифрових пристроїв та систем забезпечують електронно-комунікаційні взаємозв'язки.

Розрізняють три основних компоненти цифрової економіки [1, с.131-143]: інфраструктура електронного бізнесу; електронний бізнес (процеси, які здійснюються через комп'ютерні мережі); електронна комерція (рис. 1.1.).

Характерними ознаками цифрової економіки є [3, с.116-127]:

- повсюдне застосування та посилення ролі ІКТ та Інтернет в економічних та суспільних процесах;
- поширення автоматизованих процесів у бізнес-структурах;
- наявність навичок і умінь використовувати сучасні інформаційні технології в учасників сучасних економічних відносин;

Рис. 1.1. Основні компоненти цифрової економіки
Джерело: складено авторами на основі [1, с.131-143]

- застосування систем та використання електронного документообігу;
- збільшення розміру валового внутрішнього продукту завдяки поширенню інформаційних продуктів та продуктів цифрової економіки;
- збільшення частки, яку займають у ВВП ІКТ, інформаційних продукти та послуги;
- використання цифрових платформ у процесі розвитку бізнес-моделей;
- формування єдиного інформаційного простору між учасниками економічних відносин – представників бізнесу, держави й суспільства;
- забезпечення доступу до світових інформаційних ресурсів і задоволення їхніх потреб в інформаційних продуктах і послугах;

З одного боку, цифрові технології є значним за обсягом ринком та індустрією, а з іншого – основою для функціонування і розвитку всіх інших ринків та індустрій.

У зв'язку з розвитком цифрової економіки, з'являються цифрові аналоги, що спроможні замінити більшість фізичних систем, які поступово починають занепадати. Через це набуває популярності принцип «цифровий за замовчуванням», що означає